

Στην ενότητα αυτή θα μάθεις

- ✓ Να γράφεις σύντομα κείμενα που εξηγούν μια εικόνα, ένα σκίτσο, μια φωτογραφία, ένα αντικείμενο, έναν πίνακα ζωγραφικής.
- ✓ Να περιγράφεις ένα αντικείμενο.
- ✓ Να περιγράφεις έναν χώρο.
- ✓ Λέξεις για τα χρώματα και τα σχήματα.
- ✓ Να βρίσκεις επιρρήματα που σε βοηθούν να περιγράφεις τον χώρο.
- ✓ Να κλίνεις τα δηλικά ουσιαστικά σε -η
- ✓ Να ξεχωρίζεις το αόριστο άρθρο.
- ✓ Να αναγνωρίζεις λέξεις που δηλώνουν έναν ήχο.

Χάρτης Πελοποννήσου
Χαλκογραφία
1686

Παλιά παιχνίδια από
τη συλλογή του παιδικού
μουσείου «Σταθμός»

Σκουλαρίκι καράβι
Δωδεκάνησα-Πάτμος
18ος αιώνας

Παρατήρησε τις εικόνες, διάβασε τις φράσεις και πες.

- ☀ Τι γράφουν οι μικρές καρτέλες;
- ☀ Σε τι χρησιμεύουν;

Ταξίδι στον κόσμο της γλώσσας

1

Στο λαογραφικό μουσείο οι τέσσερις φίλοι είδαν αυτό τον χώρο. Η δασκάλα τους τους διάβασε μια καρτέλα που εξηγούσε τι είναι.

Πατητήρι. Ο χώρος του πατητηριού είναι και αποθήκη, άλλοτε και υπνοδωμάτιο. Είναι άσπρος, γιατί είναι χτισμένος με ασβέστη και πορσελάνη. Είναι ο μοναδικός χώρος του σπιτιού όπου δεν μπορούν να φτιάξουν φωλιές τα ποντίκια. Εδώ φυλάσσονται εργαλεία, σκεύη και τρόφιμα. Εδώ κοιμούνται όμως και τα παιδιά, σε ένα ξύλινο πατάρι, το «ταβλωτό». Το δωμάτιο χρησιμοποιείται πολύ κατά τον τρύγο. Τότε καθαρίζουν τα βαρέλια και ασβεστώνουν το πατητήρι και το δοχείο όπου θα πέσει ο χυμός των σταφυλιών, ο μούστος. Το πάτημα αναλαμβάνει ο «πατητής», οι κινήσεις του είναι σαν να χορεύει. Από τον πρώτο μούστο φτιάχνονται γλυκίσματα, μουσταλευριά και πετιμέζι.

- ☀ Έχεις επισκεφτεί ποτέ κάποιο λαογραφικό μουσείο;
- ☀ Τι υπάρχει σε ένα λαογραφικό μουσείο; Γιατί;
- ☀ Έχεις επισκεφτεί κάποιο άλλο μουσείο;

- ☀ Με τι είναι χτισμένο το πατητήρι;
- ☀ Τι χρώμα έχει;
- ☀ Τι έχει μέσα;
- ☀ Τι κάνουν μέσα στο πατητήρι;

Ψάξε στο λεξικό τις λέξεις πατητήρι, πορσελάνη, μούστος και πετιμέζι.

Πατητήρι. Ο χώρος του πατητηριού είναι και αποθήκη, άλλοτε και υπνοδωμάτιο. Είναι άσπρος, γιατί είναι χτισμένος με ασβέστη και πορσελάνη. Είναι ο μοναδικός χώρος του σπιτιού όπου δεν μπορούν να φτιάξουν φωλιές τα ποντίκια. Εδώ φυλάσσονται εργαλεία, σκεύη και τρόφιμα. Εδώ κοιμούνται όμως και τα παιδιά, σε ένα ξύλινο πατάρι, το «ταβλωτό». Το δωμάτιο χρησιμοποιείται πολύ κατά τον τρύγο. Τότε καθαρίζουν τα βαρέλια και ασβεστώνουν το πατητήρι και το δοχείο όπου θα πέσει ο χυμός των σταφυλιών, ο μούστος. Το πάτημα αναλαμβάνει ο «πατητής», οι κινήσεις του είναι σαν να χορεύει. Από τον πρώτο μούστο φτιάχνονται γλυκίσματα, μουσταλευριά και πετιμέζι.

Πατητήρι

Από τη Βικιπαίδεια, την ελεύθερη εγκυκλοπαίδεια
[Μετάβαση στην πλοήγηση](#) [Πήδηση στην αναζήτηση](#)
Παραδοσιακό πατητήρι

Το **πατητήρι** είναι δεξαμενή στην οποία ρίχνονται τα [σταφύλια](#) μετά τον [τρύγο](#). Εκεί πιέζονται από τους πατητές με γυμνά πόδια, λιώνουν και ο χυμός που παράγεται και συλλέγεται είναι ο [μούστος](#)^[1].

□

Πίνακας περιεχομένων

- [1 Κατασκευή](#)
- [2 Ιστορία και χρήση](#)
- [3 Παραπομπές](#)
- [4 Εξωτερικοί σύνδεσμοι](#)

Κατασκευή

Συνήθως πρόκειται για μια δομική κατασκευή ορθογώνια ή τετράγωνη^[2]. Οι τοίχοι έχουν ύψος περίπου ένα μέτρο, ενώ το δάπεδο είναι επικλινές και έχει άνοιγμα ώστε να είναι εύκολη η ροή του παραγόμενου χυμού. Πατητήρια θεωρούνται ακόμη κατασκευασμένα μεγάλα ξύλινα κινητά κιβώτια για παρόμοια χρήση.

Ιστορία και χρήση

Πατητήρι στην αρχαία εποχή-Ισραήλ

Πηγές αναφέρουν ότι από την 4η χιλιετία π.Χ στον ελληνικό χώρο ήταν γνωστή η καλλιέργεια της [αμπέλου](#)^[3]. Την καλλιεργούσαν για [τροφή](#), παραγωγή [κρασιού](#) και αργότερα της [σταφίδας](#). Τα αρχαία πατητήρια (**ληνοί**) λειτουργούσαν παρόμοια με τα σημερινά. Ήταν πρότυπες κατασκευές σε επικλινές έδαφος ώστε ο χυμός να κυλά και να συλλέγεται στο χαμηλότερο κτίσμα (υπολήνιο). Κατά την πανηγυρική αυτή διαδικασία, οι πατητές κάνοντας ρυθμικές κινήσεις τραγουδούσαν τους [Επιλήνιους ύμνους](#)^[4]. Κατόπιν συνέλεγαν τον χυμό σε μεγάλα πιθάρια τα οποία τα σφράγιζαν και τα έθαβαν για να επέλθει η [ζύμωση](#).

Παραπομπές

1.

- *Υπερλεξικό της Νεοελληνικής Γλώσσας*. Αθήνα: Αφοί Παγουλάτοι. 1985. σελ. 2127. [ISBN 960-7208-05-6](#).
- • *Υδρία Cambridge Ήλιος*. 9. Αθήνα: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΕΣΣΕΡΑ ΕΨΙΛΟΝ. 1992. σελ. 3111. [ISBN 960-7190-09-2](#).
- • *Υδρία Cambridge Ήλιος*. 1. Αθήνα: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΕΣΣΕΡΑ ΕΨΙΛΟΝ. 1991. σελ. 257. [ISBN 960-7190-01-7](#).
- *Υδρία Cambridge Ήλιος*. 9. Αθήνα: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΕΣΣΕΡΑ ΕΨΙΛΟΝ. 1992. σελ. 3112. [ISBN 960-7190-09-2](#).

Πορσελάνη

Από τη Βικιπαίδεια, την ελεύθερη εγκυκλοπαίδεια
[Μετάβαση στην πλοήγηση](#) [Πήδηση στην αναζήτηση](#)

Ζωγραφισμένο κινεζικό αυτοκρατορικό πιάτο από [επισμαλτωμένη](#) πορσελάνη, ανάμεσα στο 1723 και 1735.

Η **πορσελάνη** είναι [κεραμικό υλικό](#) το οποίο δημιουργείται από τη θέρμανση υλικών, με κύριο συστατικό τον [καολίνη](#), σε κλίβανο σε θερμοκρασίες ανάμεσα στους 1.200 και 1.400 °C. Η σκληρότητα, αντοχή και διαφάνεια της πορσελάνης σε σχέση με άλλα κεραμικά υλικά οφείλεται κυρίως στην [υαλοποίηση](#) και το σχηματισμό ορυκτού [μουλίτη](#) στις υψηλές θερμοκρασίες. Αν και ο ορισμός ποικίλει, η πορσελάνη χωρίζεται σε τρεις κατηγορίες: τη μαλακή, τη σκληρή και τη κινεζική κοκκάλου.^[1] Η κατηγορία πορσελάνης εξαρτάται από τη σύνθεση της πάστας που χρησιμοποιήθηκε και τις συνθήκες θέρμανσης.

Η πορσελάνη εξελίχθηκε αργά στην [Κίνα](#) και τελικά τελειοποιήθηκε κάποια στιγμή περίπου 2.000 με 1.200 χρόνια πριν και στη συνέχεια διαδόθηκε στις άλλες χώρες της Άπω Ανατολής και έπειτα στην Ευρώπη και τον υπόλοιπο κόσμο. Η διαδικασία κατασκευής είναι πιο απαιτητική σε σχέση με άλλα κεραμικά και συχνά θεωρούνταν πιο πολύτιμη από άλλα κεραμικά αγγεία για την αντοχή, τη λεπτότητα και το λευκό

χρώμα. Συνδυάζεται καλά με βαφή και μπορεί να λάβει εύκολα σχήμα, με αποτέλεσμα να έχει ευρεία διακοσμητική χρήση, από πιάτα μέχρι αγαλματίδια. Επίσης χρησιμοποιείται ως μονωτικό και οικοδομικό υλικό, καθώς και στην οδοντιατρική ([όψεις πορσελάνης](#)).

Η ονομασία πορσελάνη προέρχεται από την παλιά ιταλική λέξη πορτσελάνα (porcellana), η οποία αναφέρεται σε ένα κοχύλι, με το οποίο μοιάζει στην εμφάνιση.^[2]

Παραπομπές

1.

- *nikias.gr*. [«ΠΟΡΣΕΛΑΝΗ»](#). *www.nikias.gr*. Αρχειοθετήθηκε [από το πρωτότυπο](#) στις 25 Μαρτίου 2020. Ανακτήθηκε στις 25 Μαρτίου 2020.
- [«Porcelain, n. and adj»](#). *Oxford English Dictionary*. Αρχειοθετήθηκε [από το πρωτότυπο](#) στις 21 Νοεμβρίου 2018. Ανακτήθηκε στις 18 Ιουνίου 2018.

Μούστος

Από τη Βικιπαίδεια, την ελεύθερη εγκυκλοπαίδεια

[Μετάβαση στην πλοήγηση](#) [Πήδηση στην αναζήτηση](#)

Το λήμμα δεν περιέχει [πηγές](#) ή αυτές που περιέχει δεν επαρκούν. [Μπορείτε να βοηθήσετε](#) προσθέτοντας την κατάλληλη τεκμηρίωση. Υλικό που είναι ατεκμηρίωτο μπορεί να αμφισβητηθεί και να αφαιρεθεί. Η σήμανση τοποθετήθηκε στις 16/09/2016.

Ο **μούστος** ή **γλεύκος** (το) είναι ο χυμός που παράγεται από την σύνθλιψη ([πάτημα](#)) των καρπών του [κλήματος](#), δηλαδή από τα [σταφύλια](#). Παίρνει το χρώμα του από τις χρωστικές ουσίες του φλοιού των σταφυλιών, οπότε μπορεί να είναι λευκωπός έως ερυθρός, με υψηλή περιεκτικότητα σε [σάκχαρα](#). Χρησιμοποιείται για την παραγωγή διαφόρων προϊόντων, όπως του [κρασιού ή οίνου](#) μετά από [αλκοολική ζύμωση](#), καθώς και παραδοσιακών προϊόντων όπως το [πετιμέζι](#), τη [μουσταλευριά](#), τα [μουστοκούλουρα](#), την [πετιμεζόπιτα](#). Ο μούστος δημιουργείται με σύνθλιψη μεγάλων ποσοτήτων στα [πιεστήρια](#)^[1] των οινοπαραγωγών ή και σε μικρές ποσότητες στα [πατητήρια](#) των σπιτιών για οικιακή χρήση.

□

Πίνακας περιεχομένων

- [1 Πετιμέζι](#)
- [2 Μουστοκούλουρα](#)
- [3 Μουσταλευριά](#)
- [4 Πετιμεζόπιτα](#)
- [5 Παραπομπές](#)
- [6 Εξωτερικοί σύνδεσμοι](#)

Πετιμέζι

Πετιμέζι ονομάζεται το παχύρρευστο προϊόν από το μούστο των σταφυλιών μετά από βράσιμο, χωρίς προηγούμενη ζύμωση, το οποίο χρησιμοποιείται από τους Έλληνες και χρησιμοποιήθηκε και από τους αρχαίους Ρωμαίους. Οι Ρωμαίοι το χρησιμοποίησαν στη μαγειρική σε διάφορες εκδόσεις από πετιμέζι με ονομασίες sara, defrutum και carenum. Η τουρκική του ονομασία είναι Pekmez.

Μεγάλη εξειδίκευση παρατηρείται στην Κρήτη, στη Ζάκυνθο και σε διάφορα άλλα μέρη της Ελλάδας. Το πετιμέζι παράγεται από το παρατεταμένο βράσιμο μούστου για ώρες, μέχρι να γίνει σκούρο και σιροπιαστό και διατηρείται για μεγάλο χρόνο. Αποτελούσε μια από τις αρχαίες γλυκαντικές ουσίες, μαζί με το μέλι και χρησιμοποιείτο σαν υποκατάστατο της ζάχαρης, όταν η ζάχαρη ήταν πάρα πολύ ακριβή ή για [υγιεινή διατροφή](#). Η γεύση του δεν είναι μόνο γλυκιά, αλλά πολύ πιο σύνθετη, με ελαφρά πικρό υπόβαθρο.

Χρησιμοποιείται σε γλυκά κατά το ψήσιμο και επίσης ως ένα γλυκό επικάλυμμα για μερικά φαγητά, γλυκά ή σαλάτες. Χρησιμοποιείται σήμερα σε ολόκληρη την Ελλάδα και μπορεί να παράγεται για χρήση στο σπίτι, ή για πώληση στο εμπόριο με διάφορες εμπορικές ονομασίες. Υπάρχουν ανοιχτόχρωμα και σκουρόχρωμα σιρόπια και αυτά εξαρτώνται από τον τύπο του σταφυλιού που χρησιμοποιείται, καθώς και από τον τρόπο που το βράζουμε (σε κατσαρόλες σε μεγάλες ποσότητες οπότε γίνεται σκούρο ή λίγο-λίγο στο τηγάνι, οπότε γίνεται ανοιχτόχρωμο).

Το πετιμέζι δεν πρέπει να συγχέεται με τον μούστο. Μούστος είναι ο χυμός (γλεύκος) που παράγεται όταν στύψουμε τα σταφύλια, χωρίς βράσιμο. Ο βρασμένος μούστος ονομάζεται και κομμένος μούστος. Ανάλογα με τον χρόνο βρασίματος παράγεται πετιμέζι σε διάφορες πυκνότητες.

Μουστοκούλουρα

Τα [μουστοκούλουρα](#) παράγονται με βασικό υλικό το μούστο από τα τέλη Αυγούστου έως τις αρχές Δεκεμβρίου, ή με πετιμέζι ολόκληρο τον χρόνο. Είναι σκούρα, τραγανά και αρωματικά. Τα περισσότερα ελληνικά αρτοποιεία πωλούν μουστοκούλουρα και το καθένα έχει τη δική του συνταγή. Μπορεί να είναι είτε μικρά και σκληρά, ή μεγάλα και εύθραυστα.

Μουσταλευριά

[Μουσταλευριά](#) είναι μια κρέμα. Όπως το όνομά της δηλώνει, γίνεται από μούστο και αλεύρι. Η κρέμα μπορεί να γίνεται με αλεύρι, ή ένα συνδυασμό από το άμυλο καλαμποκιού και αλεύρι. Σήμερα, οι περισσότεροι μάγειροι χρησιμοποιούν μόνο το άμυλο καλαμποκιού. Η αρχαία Κρητική μουσταλευριά χύνεται σε ένα δίσκο, κόβεται σε σχήμα μπακλαβά, στεγνώνει κάτω από τον ήλιο και διατηρείται σε μεγάλα πήλινα βάζα για το χειμώνα.

Πετιμεζόπιτα

Πετιμεζόπιτα, είναι μια πικάντικη πίτα με βασικό υλικό το πετιμέζι. Έχει γεύση που θυμίζει πίτα, καρότο και τζίντζερ.

Παραπομπές

1.

[Ο Οινολόγος](#). **150**. ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΕΛΛΗΝΩΝ ΟΙΝΟΛΟΓΩΝ. Σεπτέμβριος–Νοέμβριος 1998. Ανακτήθηκε στις 2020-01-10.

Για να περιγράψεις έναν χώρο, μπορείς να πεις για το σχήμα του, το μέγεθός του, το χρώμα του και για το τι υπάρχει μέσα σε αυτόν, ξεκινώντας από τη μια πλευρά του και φτάνοντας έως την άλλη. Μπορείς ακόμη να πεις σε τι χρησιμεύει ο χώρος αυτός.

2

Στο λαογραφικό μουσείο τα παιδιά είδαν πολλά αντικείμενα.

Ενώ τα έβλεπαν, η δασκάλα τούς εξηγούσε.

Διάβασε τι γράφουν οι καρτέλες και τι είπε η δασκάλα και σύγκρινέ τα. Οι καρτέλες ή τα λόγια της δασκάλας έχουν λιγότερες λέξεις;

Φιγούρα Καραγκιόζη του Σπ. Κούζαρου Αθήνα 1979

Ασημένιο καντήλι από την Κωνσταντινούπολη 18ος αιώνας

Αυτό είναι μια φιγούρα του Καραγκιόζη ή, όπως το λέμε, του θεάτρου σκιών. Η φιγούρα ονομάζεται «Ο Κολοκοτρώνης έφιππος», δηλαδή πάνω σε άλογο. Τη ζωγράφισε ο καραγκιοζοπαίχτης Σπύρος Κούζαρος το 1979 στην Αθήνα.

Αυτό είναι ένα καντήλι ασημένιο από την Κωνσταντινούπολη. Φτιάχτηκε στα τέλη του 18ου αιώνα.

Οι σύντομες φράσεις που δίνουν πληροφορίες γι' αυτό που βλέπουμε λέγονται λεζάντες.

Στις σελίδες 7, 8 και 9 του **Τετραδίου Εργασιών**, στις ασκήσεις **1**, **2**, **3** και **4** μπορείς να γράψεις λεζάντες.

Φιγούρα Καραγκιόζη
του Σπ. Κούζαρου
Αθήνα 1979

Αυτό είναι μια φιγούρα του Καραγκιόζη ή, όπως το λέμε, του θεάτρου σκιών. Η φιγούρα ονομάζεται «Ο Κολοκοτρώνης έφιππος», δηλαδή πάνω σε άλογο. Την ζωγράφισε ο καραγκιοζοπαίχτης Σπύρος Κούζαρος το 1979 στην Αθήνα.

Ασημένιο καντήλι
από την Κωνσταντινούπολη
18ος αιώνας

Αυτό είναι ένα καντήλι ασημένιο από την Κωνσταντινούπολη. Φτιάχτηκε στα τέλη του 18^{ου} αιώνα.

Άσκηση 1

Ένωσε τις λεζάντες με τις εικόνες τους.

Δισκοβόλος
του Μύρωνα

«Κυκλάμινα»
Γιώργης Βαρλάμης – 1978

Κρητική λύρα
Δωρεά Ν. Ξυλούρη

Κέντημα
Λευκάδα – 18ος αιώνας

Μονή Κοσμοσώτηρας
Φέρες – Θράκη

«Ο σταθμός του τρένου
στις Μηλιές Πηλίου»
Ασσαντούρ Μπαχαριάν

Αντίγραψε στο τετράδιό σου
τις τέσσερις πρώτες λεζάντες.

Άσκηση 1

Ένωσε τις λεζάντες με τις εικόνες τους.

Δισκοβόλος
του Μύρωνα

«Κυκλάμινα»
Γιόργης Βαρλάμης – 1978

Κρητική λύρα
Δωρεά Ν. Ξυλούρη

Κέντημα
Λευκάδα – 18ος αιώνας

Μονή Κοσμοσώτηρας
Φέρες – Θράκη

«Ο σταθμός του τρένου
στις Μηλιές Πηλίου»
Ασσαντούρ Μπαχαριάν

Αντίγραψε στο τετράδιό σου
τις τέσσερις πρώτες λεζάντες.

Άσκηση 2

Διάλεξε τη λεζάντα που ταιριάζει στην κάθε εικόνα και αντίγραφέ την.

- ❖ Ο πρίγκιπας μεταμορφώνει τη νεράιδα σε βάτραχο.
- ❖ Η νεράιδα μεταμορφώνει τον πρίγκιπα σε βάτραχο.
- ❖ Ο βάτραχος μεταμορφώνει τη νεράιδα σε πρίγκιπα.

- ❖ Ο Λουκάς δίνει στη Χαρά ένα βιβλίο.
- ❖ Η Γαλήνη δίνει στον Λουκά ένα βιβλίο.
- ❖ Η Χαρά δίνει στον Λουκά ένα βιβλίο.

Άσκηση 3

Γράψε τη λεζάντα.

Πρόκειται για μια πέτρα την οποία ζωγράφισε ο Ρ. Κοψίδης το 1974. Δείχνει μια γυναίκα που χαιρετά με το χέρι υψωμένο. Αριστερά από τη γυναίκα υπάρχει μια γλάστρα με πράσινα φύλλα. Φαίνονται και τα παράθυρα σπιτιών. Με αυτή την πέτρα είχαν διακοσμήσει μια βρύση. Βρίσκεται στο Λαογραφικό Μουσείο του Ναυπλίου.

Άσκηση 2

Διάλεξε τη λεζάντα που ταιριάζει στην κάθε εικόνα και αντίγραφέ την.

- ❖ Ο πρίγκιπας μεταμορφώνει τη νεράιδα σε βάτραχο.
- ❖ Η νεράιδα μεταμορφώνει τον πρίγκιπα σε βάτραχο.
- ❖ Ο βάτραχος μεταμορφώνει τη νεράιδα σε πρίγκιπα.

Η νεράιδα μεταμορφώνει τον πρίγκιπα σε βάτραχο.

- ❖ Ο Λουκάς δίνει στη Χαρά ένα βιβλίο.
- ❖ Η Γαλήνη δίνει στον Λουκά ένα βιβλίο.
- ❖ Η Χαρά δίνει στον Λουκά ένα βιβλίο.

Η Χαρά δίνει στον Λουκά ένα βιβλίο.

Άσκηση 3

Γράψε τη λεζάντα.

Πρόκειται για μια πέτρα την οποία ζωγράφισε ο Ρ. Κοψίδης το 1974. Δείχνει μια γυναίκα που χαιρετά με το χέρι υψωμένο. Αριστερά από τη γυναίκα υπάρχει μια γλάστρα με πράσινα φύλλα. Φαίνονται και τα παράθυρα σπιτιών. Με αυτή την πέτρα είχαν διακοσμήσει μια βρύση. Βρίσκεται στο Λαογραφικό Μουσείο του Ναυπλίου.

**Γυναίκα σε πέτρα του Ρ. Κοψίδη
Λαογραφικό Μουσείο Ναυπλίου 1974**

Άσκηση 4

Έχετε σκεφτεί να φτιάξετε το άλμπουμ της χρονιάς; Συγκεντρώστε φωτογραφίες όλων των παιδιών της τάξης και της δασκάλας ή του δασκάλου σας, ή φωτογραφίες από γιορτές και επισκέψεις. Κολλήστε τες σε λευκές σελίδες και φτιάξτε το άλμπουμ. Μην ξεχάσετε να γράψετε μια λεζάντα κάτω από κάθε φωτογραφία.

Άσκηση 5

Μπορείς να βοηθήσεις τη Χαρά να περιγράψει σε μια συμμαθήτριά της, που δεν επισκέφτηκε το λαογραφικό μουσείο, αυτό που βλέπεις στην εικόνα;

Όργωμα χωραφιού,
Αρχές του 20ού αιώνα

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Άσκηση 6

Παίζουμε ένα παιχνίδι; Το λένε «Μάντεψε τι είναι».

Ένα παιδί βγαίνει έξω από την τάξη. Οι υπόλοιποι διαλέγετε ένα αντικείμενο (π.χ. κασετίνα, στιλό, βιβλίο κτλ.). Το παιδί ξαναπαίγει στην τάξη και προσπαθεί να μαντέψει ποιο είναι το αντικείμενο που διαλέξατε. Έχει δικαίωμα να σας κάνει μέχρι 10 ερωτήσεις. Για παράδειγμα, μπορεί να ρωτήσει αν αυτό το αντικείμενο είναι μικρό ή μεγάλο, σιδερένιο ή πλαστικό, αν είναι ρούχο, αν τρώγεται κτλ.

3

Η Χαρά γράφτηκε συνδρομήτρια στο «Λαλουσάκι», την εφημερίδουλα του Μουσείου Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης. Εκεί διάβασε για τις νεροσφυρίχτρες.

Η νεροσφυρίχτρα

Ένα από τα πιο αγαπημένα παιχνίδια των παιδιών στα παλιότερα χρόνια ήταν η νεροσφυρίχτρα. Είναι ένα είδος σφυρίχτρας που έχει σχεδόν σφαιρικό σχήμα, χαμηλό ποδαράκι, λαιμό και στόμιο πολύ ανοιχτό. Η συγκεκριμένη, μάλιστα, είναι ζωγραφισμένη με λουλούδια. Πλάγια και στο ύψος του χερουλιού ξεκινά ένα μικρό πήλινο σωληνάκι από όπου κανείς σφυρίζει.

Όταν η νεροσφυρίχτρα είναι άδεια και κάποιος φυσήξει από το σωληνάκι, ακούγεται ένα συνεχές σφύριγμα. Όταν όμως είναι γεμάτη νερό, οι φυσαλίδες του αέρα που περνούν από το νερό αναδίδουν ένα είδος γαργαρίσματος που μοιάζει με κελάηδημα πουλιού. Τότε λένε ότι «η λαλίτσα γουργουρίζει».

Εφημερίδα «Το λαλουσάκι» του Μουσείου Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης, τ. 170, Μάιος 2004

Μάθε να γράφεις **σωστά** την πρώτη πρόταση του κειμένου.

Μπορείς να υπογραμμίσεις με **κόκκινο** τις φράσεις που περιγράφουν **το σχήμα** της νεροσφυρίχτρας, με **πράσινο** τις φράσεις που περιγράφουν **τα σχέδια** που έχει ζωγραφισμένα πάνω της, και με **μπλε** τις φράσεις που περιγράφουν **τον ήχο** της;

Όταν περιγράφουμε ένα αντικείμενο, δεν ξεχνούμε να πούμε τι είναι, σε τι χρησιμεύει, το σχήμα του, το χρώμα του, το μέγεθός του, το υλικό από το οποίο είναι φτιαγμένο, τα σχέδια που έχει.

Για να περιγράψεις και εσύ αντικείμενα, κάνε τις **ασκήσεις 5** και **6** στη σελίδα 9 του **Τετραδίου Εργασιών**.

Η νεροσφυρίχτρα

Ένα από τα πιο αγαπημένα παιχνίδια των παιδιών στα παλιότερα χρόνια ήταν η νεροσφυρίχτρα. Είναι ένα είδος σφυρίχτρας που έχει σχεδόν σφαιρικό σχήμα, χαμηλό ποδαράκι, λαιμό και στόμιο πολύ ανοιχτό. Η συγκεκριμένη, μάλιστα, είναι ζωγραφισμένη με λουλούδια. Πλάγια και στο ύψος του χερουλιού ξεκινά ένα μικρό πήλινο σωληνάκι από όπου κανείς σφυρίζει.

Όταν η νεροσφυρίχτρα είναι άδεια και κάποιος φυσήξει από το σωληνάκι, ακούγεται ένα συνεχές σφύριγμα. Όταν όμως είναι γεμάτη νερό, οι φυσαλίδες του αέρα που περνούν από το νερό αναδίδουν ένα είδος γαργαρίσματος που μοιάζει με κελάηδημα πουλιού. Τότε λένε ότι «η λαλίτσα γουργουρίζει».

Η νεροσφυρίχτρα

Ένα από τα πιο αγαπημένα παιχνίδια των παιδιών στα παλιότερα χρόνια ήταν η νεροσφυρίχτρα. Είναι ένα είδος σφυρίχτρας που έχει σχεδόν σφαιρικό σχήμα, χαμηλό ποδαράκι, λαιμό και στόμιο πολύ ανοιχτό. Η συγκεκριμένη, μάλιστα, είναι ζωγραφισμένη με λουλούδια. Πλάγια και στο ύψος του χερουλιού ξεκινά ένα μικρό πήλινο σωληνάκι από όπου κανείς σφυρίζει.

Όταν η νεροσφυρίχτρα είναι άδεια και κάποιος φυσήξει από το σωληνάκι, ακούγεται ένα συνεχές σφύριγμα. Όταν όμως είναι γεμάτη νερό, οι φυσαλίδες του αέρα που περνούν από το νερό αναδίδουν ένα είδος γαργαρίσματος που μοιάζει με κελάηδημα πουλιού. Τότε λένε ότι «η λαλίτσα γουργουρίζει».

Άσκηση 5

Μπορείς να βοηθήσεις τη Χαρά να περιγράψει σε μια συμμαθήτριά της, που δεν επισκέφτηκε το λαογραφικό μουσείο, αυτό που βλέπεις στην εικόνα;

Όργωμα χωραφιού,
Αρχές του 20ού αιώνα

Τα παλιότερα χρόνια που δεν υπήρχαν τα τρακτέρ, οι γεωργοί χρησιμοποιούσαν για το όργωμα των χωραφιών τα ζώα τους. Χρησιμοποιούσαν ένα ξύλο, τον ζυγό, που το έβαζαν στον λαιμό δύο βοδιών, ώστε να σέρνουν μαζί το αλέτρι και να οργώνουν το χόμα.

4

Για να γίνεις μικρός λαογράφος, γράψε σε μια λευκή σελίδα έθιμα που γνωρίζεις, λαϊκά παραμύθια, παραδόσεις ή αινίγματα που άκουσες, παιχνίδια που έπαιζαν οι μεγαλύτεροι. Συγκεντρώστε όλες τις σελίδες και φτιάξτε ένα βιβλίο ή, αν θέλετε, στείλτε ό,τι γράψατε στο «Λαλουσάκι», για να το δημοσιεύσει.

5

Βάγια, στο «Λαλουσάκι» γράφει ότι η νεροσφυρίχτρα γουργουρίζει. Και η κοιλιά μας λέμε ότι γουργουρίζει!

Υπάρχουν και άλλες πολλές λέξεις που δηλώνουν έναν ήχο.

Τέτοιες λέξεις θα βρεις στο **Τετράδιο Εργασιών**, στη σελίδα 10, στις ασκήσεις **7** και **8**.

6

Τι θα λέγατε να κάνετε μια **λαογραφική έκθεση** στο σχολείο σας; Ζητήστε από τους μεγαλύτερους να σας δανείσουν αντικείμενα που χρησιμοποιούσαν παλιά. Έπειτα γράψτε τις λεζάντες. Θα μπορούσατε μάλιστα να οργανώσετε μια εκδήλωση για τα εγκαίνια της έκθεσής σας και να καλέσετε γονείς, δασκάλους και άλλους μαθητές. Πώς θα τους καλέσετε; Πώς θα αναγγείλετε το γεγονός; Πώς θα θυμάστε ποιος σας δάνεισε τα πράγματα;

Άσκηση 7

Διάβασε το παρακάτω κείμενο και υπογράμμισε τις λέξεις που δηλώνουν φωνές ζώων. Αντίγραψε τες **στο τετράδιό σου** και σημείωσε δίπλα το ζώο που βγάζει την κάθε φωνή. Έπειτα αναζήτησε στο λεξικό τις λέξεις **βελάζω, βρυχώμαι, γκαρίζω, τιτιβίζω, κακαρίζω** και πρόσθεσέ τες στο λεξικό που έφτιαξες.

Ο σκύλος που δεν ήξερε να γαβγίζει

Μια φορά κι έναν καιρό ήτανε ένας σκύλος που δεν ήξερε να γαβγίζει. Δε γάβγιζε, δε νιαούριζε, δε μουγκάνιζε, δε χλιμίντριζε, δεν ήξερε να κάνει καμιά φωνή ζώου. Ήτανε ένα μοναδικό σκυλί, που ποιος ξέρει πώς κατέφτασε από έναν τόπο όπου δεν υπήρχανε σκυλιά. Το ίδιο δεν καταλάβαινε πως του έλειπε τίποτα. Οι άλλοι τού ανοίξανε τα μάτια. Του λέγανε:

- Μα εσύ δε γαβγίζεις;
- Δεν ξέρω, είμαι ξένος.
- Άκου απάντηση! Δεν το ξέρεις πως τα σκυλιά γαβγίζουν;

Ο σκύλος δεν ήξερε τι να απαντήσει. Δεν ήξερε όμως να γαβγίζει κι ούτε ήξερε πώς να μάθει.

Τζιάνι Ροντάρι, «Παραμύθια για να σπάτε κέφι», εκδ. Κέδρος, απόδοση Αλκη Ζέη, εικονογράφηση Σοφία Ζαραμπούκα

Άσκηση 8

Χρωμάτισε **κόκκινες** τις λέξεις που σου δείχνουν **δυνατούς** ήχους και **μπλε** τις λέξεις που σου δείχνουν **απαλούς** ήχους. Αν δεν ξέρεις τι σημαίνουν, αναζήτησέ τες στο λεξικό σου.

- ✦ το κελάρυσμα του ποταμού ✦ το μπουμπουνητό ✦ το σφύριγμα του αέρα
- ✦ το ζουζούνισμα της μέλισσας ✦ το γουργουρητό της γάτας
- ✦ το τρίζιμο της καρέκλας ✦ το θρόισμα των φύλλων
- ✦ ο ήχος του τυμπάνου ✦ το σκάσιμο του λάστιχου

Άσκηση 7

Διάβασε το παρακάτω κείμενο και υπογράμμισε τις λέξεις που δηλώνουν φωνές ζώων. Αντίγραψε τες **στο τετράδιό σου** και σημείωσε δίπλα το ζώο που βγάζει την κάθε φωνή. Έπειτα αναζήτησε στο λεξικό τις λέξεις **βελάζω, βρυχώμαι, γκαρίζω, τιτιβίζω, κακαρίζω** και πρόσθεσέ τες στο λεξικό που έφτιαξες.

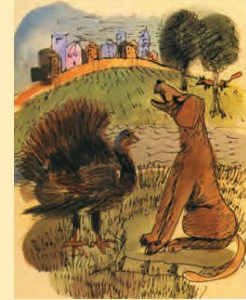
Ο σκύλος που δεν ήξερε να γαβγίζει

Μια φορά κι έναν καιρό ήτανε ένας σκύλος που δεν ήξερε να γαβγίζει. Δε γάβγιζε, δε νιαούριζε, δε μουγκάνιζε, δε χλιμίντριζε, δεν ήξερε να κάνει καμιά φωνή ζώου. Ήτανε ένα μοναδικό σκυλί, που ποιος ξέρει πώς κατέφτασε από έναν τόπο όπου δεν υπήρχανε σκυλιά. Το ίδιο δεν καταλάβαινε πως του έλειπε τίποτα. Οι άλλοι τού ανοίγανε τα μάτια. Του λέγανε:

- Μα εσύ δε γαβγίζεις;
- Δεν ξέρω, είμαι ξένος.
- Άκου απάντηση! Δεν το ξέρεις πως τα σκυλιά γαβγίζουν;

Ο σκύλος δεν ήξερε τι να απαντήσει. Δεν ήξερε όμως να γαβγίζει κι ούτε ήξερε πώς να μάθει.

Τζιάνι Ροντάρι, «Παραμύθια για να σπάτε κέφι», εκδ. Κέδρος,
απόδοση Άλκη Ζέη, εικονογράφηση Σοφία Ζαραμπούκα

Ο σκύλος που δεν ήξερε να γαβγίζει

Μια φορά κι έναν καιρό ήτανε ένας
σκύλος που δεν ήξερε να γαβγίζει. Δε
γάβγιζε, δε νιαούριζε, δε μουγκάνιζε, δε
χλιμίντριζε, δεν ήξερε να κάνει καμιά
φωνή ζώου. Ήτανε ένα μοναδικό σκυλί,
που ποιος ξέρει πώς κατέφτασε από έναν
τόπο όπου δεν υπήρχανε σκυλιά. Το ίδιο

δεν καταλάβαινε πως του έλειπε τίποτα. Οι άλλοι τού ανοίξανε τα μάτια. Του λέγανε:

– Μα εσύ δε γαβγίζεις;

– Δεν ξέρω, είμαι ξένος.

– Άκου απάντηση! Δεν το ξέρεις πως τα σκυλιά γαβγίζουν;

Ο σκύλος δεν ήξερε τι να απαντήσει. Δεν ήξερε όμως να γαβγίζει κι ούτε ήξερε πώς να μάθει.

βελάζω: (για πρόβατα και κατσίκες) βγάζω φωνή: Τα πρόβατα έβγαιναν από τη στάνη βελάζοντας.

βελάζω ρήμα (βέλαξα, θα βελάξω)

☑ Ένα πρόβατο ή μία κατσίκα

βελάζουν, κάνουν μπεεε-μπεεεε, φωνάζουν δηλαδή με το δικό τους τρόπο. 🎵 βε-λά-ζω

βρυχώμαι, βρυχιέμαι: 1. (για άγριο ζώο και ιδ. για λιοντάρι) βγάζω δυνατή κραυγή, μουγκρίζω: Όταν βρυχιέται το λιοντάρι τα άλλα ζώα σιωπούν. 2. (μτφ.) βγάζω ήχο όμοιο με μούγκρισμα άγριων θηρίων: Την ώρα που βρυχιούνται τα κανόνια.

γκαρίζω: 1. (για γάιδαρο) βγάζω φωνή. 2. (μτφ., οικ.) για άνθρωπο, φωνάζω δυνατά, κακόηχα και ενοχλητικά ή τραγουδώ δυνατά και παράφωνα: Τι γκαρίζετε έτσι και δε μ' αφήνετε να κοιμηθώ; Άσ' τον να γκαρίζει, μη δίνεις σημασία στις φωνές του.

τιτιβίζω: 1. (για πτηνό) βγάζω μια σειρά από μικρές φωνές, από πολύ μικρής διάρκειας ήχους: Χιλιάδες πουλιά τιτιβίζουν στο δάσος. 2. (μτφ., συνήθ. για παιδιά) μιλώ αδιάκοπα και η φωνή μου ακούγεται σαν τιτίβισμα πουλιών.

κακαρίζω: 1. για κότα, όταν η κραυγή της σχηματίζει έναν ήχο που μοιάζει με «κα κα κα». || γενικά, για την κραυγή ορνιθοειδών. 2. (μτφ., μειωτ.) για κπ., κυρίως για γυναίκα, που γελά με ένα γέλιο κοφτό, δυνατό και διαπεραστικό.

Άσκηση 8

Χρωμάτισε **κόκκινες** τις λέξεις που σου δείχνουν **δυνατούς** ήχους και **μπλε** τις λέξεις που σου δείχνουν **απαλούς** ήχους. Αν δεν ξέρεις τι σημαίνουν, αναζήτησέ τες στο λεξικό σου.

- το κελάρυσμα του ποταμού
- το μπουμπουνητό
- το σφύριγμα του αέρα
- το ζουζούνισμα της μέλισσας
- το γουργουρητό της γάτας
- το τρίξιμο της καρέκλας
- το θρόισμα των φύλλων
- ο ήχος του τυμπάνου
- το σκάσιμο του λάστιχου

7

Βάγια, έχω μια απορία.
Γιατί άλλοτε λέμε «**μια** έκθεση» και άλλοτε «**η** έκθεση»;
Σε τι διαφέρουν τα άρθρα **ο, η, το** από τα **ένας, μια, ένα**;

Τα **ένας, μια, ένα** είναι άρθρα που χρησιμοποιούμε για ένα πρόσωπο, ζώο ή πράγμα το οποίο δεν είναι συγκεκριμένο.
Γι' αυτό τα λέμε **αόριστα άρθρα**.

Για σκέψου! Θα μπορούσες ποτέ να πεις «**ένα** σπίτι μου», για να μιλήσεις για **το** σπίτι σου; Όμως πρόσεχε! Το αόριστο άρθρο **έχει μόνο ενικό αριθμό**. Όταν θέλεις να μιλήσεις για πολλά αόριστα πρόσωπα, ζώα ή πράγματα, δε βάζεις κανένα άρθρο.

Συμπλήρωσε τα κενά με το αόριστο άρθρο και θα μάθεις τι είδε η Γαλήνη στο λαογραφικό μουσείο.

Μην ξεχάσεις να βάλεις κεφαλαίο γράμμα όπου χρειάζεται.

Στο λαογραφικό μουσείο ήταν κύριος που έδειχνε στα παιδιά πώς να φτιάχνουν μουσικά όργανα. κυρία ύφαινε σε αργαλειό μάλλινο kilim. Δίπλα της υπήρχαν φωτογραφίες που έδειχναν πώς να φτιάχνεις τα κρόσσια κουβέρτας.

..... τεχνίτης σκάλιζε τη λαβή

..... ασημένιου ξίφους.

Συμπλήρωσε τα κενά με το αόριστο άρθρο και θα μάθεις τι είδε η Γαλήνη στο λαογραφικό μουσείο.

Μην ξεχάσεις να βάλεις κεφαλαίο γράμμα όπου χρειάζεται.

Στο λαογραφικό μουσείο ήταν **ένας**..... κύριος που έδειχνε στα παιδιά πώς να φτιάχνουν μουσικά όργανα.**Μια**..... κυρία ύφαινε σε **έναν**..... αργαλειό**ένα**..... μάλλινο κιλίμι. Δίπλα της υπήρχαν φωτογραφίες που έδειχναν πώς να φτιάχνεις τα κρόσσια**μιας**..... κουβέρτας.

Ένας..... τεχνίτης σκάλιζε τη λαβή

...**ενός**..... ασημένιου ξίφους.

8

Ο Αρμπέν διαβάζει σε μια προθήκη: «Κάλτσες γυναικείες βαμβακερές - Πυργί Χίου - Τέλη 19ου αιώνα».

Λέει στη Χαρά, που ήταν πίσω του:

«Κοίτα αυτές τις κάλτσες, έχουν σχεδόν όλα τα χρώματα και τα σχήματα. Έχουν, από πάνω προς τα κάτω, **κόκκινα** τρίγωνα, **μαύρους** μαιάνδρους και **πράσινους** κύκλους μέσα σε **πορτοκαλί** ρόμβους. Άλλού υπάρχουν **μπλε** αστέρια πάνω σε **θαλασσί** και **άσπρα** τετράγωνα, **κίτρινα** φύλλα και από πίσω το **μοβ**. Εδώ και εκεί είναι πλεγμένα **καφέ** λουλούδια πάνω στο **ροζ**, και κάτω κάτω, στις φτέρνες και στα δάχτυλα, υπάρχουν ρίγες **θαλασσί**, **κόκκινες**, **γκρι**, **πορτοκαλί**, **πράσινες** και **καφέ**».

Χώρισε τα χρώματα του κειμένου σε εκείνα που κλίνονται και σε εκείνα που δεν κλίνονται και γράψ' τα από κάτω.

Κλίνονται τα:

.....

Δεν κλίνονται τα:

.....

Μάθε να τα γράφεις σωστά.

Κλίνονται τα:

κόκκινο

μαύρο

πράσινο

κίτρινο

άσπρο

Δεν κλίνονται τα:

πορτοκαλί

μπλε

θαλασσί

μοβ

καφέ

ροζ

γκρι

Μάθε να τα γράφεις σωστά.

Ταξίδι στον κόσμο της γλώσσας

Μπορείς τώρα να γράψεις **τα σχήματα** που αναφέρει ο Αρμπέν;

.....
.....

Μάθε να τα γράφεις σωστά.

Οι υπογραμμισμένες λέξεις του κειμένου σε βοηθούν να πεις **πού** βρίσκεται κάτι. Μπορείς να τις αντιγράψεις εδώ;

.....
.....
.....

Οι λέξεις αυτές λέγονται **τοπικά επιρρήματα**.
Ξέρεις άλλες τέτοιες λέξεις,
που δείχνουν πού βρίσκεται κάτι;

Σχήματα, χρώματα και λέξεις που δηλώνουν τον τόπο όπου βρίσκεται κάτι θα βρεις στη σελίδα 11 του **Τετραδίου Εργασιών**, στις ασκήσεις **9** και **10**.

Ταξίδι στον κόσμο της γλώσσας

Μπορείς τώρα να γράψεις **τα σχήματα** που αναφέρει ο Αρμπέν;

τρίγωνα

μαϊάνδροι

κύκλοι

ρόμβοι

αστέρια

τετράγωνα

Μάθε να τα γράφεις σωστά.

Οι υπογραμμισμένες λέξεις του κειμένου σε βοηθούν να πεις **πού** βρίσκεται κάτι. Μπορείς να τις αντιγράψεις εδώ;

πάνω

κάτω

μέσα

Αλλού

πίσω

εκεί

εδώ

Οι λέξεις αυτές λέγονται **τοπικά επιρρήματα**.
Ξέρεις άλλες τέτοιες λέξεις,
που δείχνουν πού βρίσκεται κάτι;

Άσκηση 9

Γράψε στη σειρά όπως στο παράδειγμα:

ρήμα είμαι – **αόριστο άρθρο** – **χρώμα** – **σχήμα**.

.....
.....

Είναι ένα
κίτρινο τρίγωνο.

.....
.....

.....
.....

.....
.....

.....
.....

Άσκηση 10

Περίγραψε **στο τετράδιό σου** την αίθουσά σου. Πες σε ποιο σημείο του σχολείου βρίσκεται. Πώς είναι; Τι έχει μέσα;

Θυμήσου να χρησιμοποιήσεις κάποια από τα επιρρήματα:

πάνω, κάτω, μέσα, έξω, αριστερά, δεξιά, εμπρός, πίσω, ψηλά,
χαμηλά, ανάμεσα, δίπλα, αλλού, παντού.

Άσκηση 11

Τι ωραία που είναι τα παιχνίδια! Μπορούμε να παίξουμε ακόμη και με τις λέξεις. Συμπλήρωσε τις παρακάτω προτάσεις όπως στο παράδειγμα.

- ✦ Τα κεραμίδια της **στέγης** (στέγη) μας είναι χαλασμένα.
- ✦ Ο δυνατός αέρας ξήλωσε τα κεραμίδια από τις (σκεπή) όλων των σπιτιών της γειτονιάς μας.
- ✦ Οι (όχθη) του ποταμού Στρυμόνα πλημμυρίζουν συχνά.
- ✦ Στη Χωχαρούπα οι φράχτες των (αυλή) ήταν κόκκινοι.
- ✦ Φυλάω τα γραμματόσημα της συλλογής μου σε ειδικές (θήκη).
- ✦ Περάσαμε τη νύχτα στο καταφύγιο της ψηλότερης (κορυφή) του Ολύμπου.

Άσκηση 9

Γράψε στη σειρά όπως στο παράδειγμα:

ρήμα είμαι – αόριστο άρθρο – χρώμα – σχήμα.

Είναι μία.....
κόκκινη καρδιά.

Είναι ένα
κίτρινο τρίγωνο.

Είναι ένας.....
πράσινος κύκλος.

Είναι ένα.....
μπλε τετράγωνο.

Είναι ένα.....
μοβ αστέρι.

Είναι ένας.....
κίτρινος ρόμβος.

9 Διάβασε το παρακάτω ποίημα.

Ήλιος

Βγήκες, ήλιε, κι έλαμψες
κι έλαμψε η πλάση,
ουρανοί και θάλασσες
και βουνά και δάση.

Ήλιος το καθάριο φως
λάμπει στην καρδιά μου
και η λύπη και το ψέμα
φεύγουνε μακριά μου.

Βασίλης Ρώτας

Μπορείς να συμπληρώσεις τον πίνακα με τις λέξεις που λείπουν;

ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ				
Ονομαστική	η	γραμμή	λύπη	ζάχαρη
Γενική	της			
Αιτιατική	τη(ν)	γραμμή		
Κλητική	–		λύπη	ζάχαρη
ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ				
Ονομαστική	οι	γραμμές		ζάχαρες
Γενική	των	γραμμών	λυπών	
Αιτιατική	τις			ζάχαρες
Κλητική	–		λύπες	

Κάνε τώρα τις ασκήσεις 11 και 12 στις σελίδες 11 και 12 του Τετραδίου Εργασιών.

Ἡλιος

Βγῆκες, ἥλιε, κι ἐλάμψεις

κι ἐλάμψε η πλάση,

ουρανοί και θάλασσες

και βουνά και δάση.

Ἡλιος το καθάριο φως

λάμπει στην καρδιά μου

και η λύπη και το ψέμα

φεύγουνε μακριά μου.

Μπορείς να συμπληρώσεις τον πίνακα με τις λέξεις που λείπουν;

ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ				
Ονομαστική	η	γραμμή	λύπη	ζάχαρη
Γενική	της	γραμμής	λύπης	ζάχαρης
Αιτιατική	τη(ν)	γραμμή	λύπη	ζάχαρη
Κλητική	–	γραμμή	λύπη	ζάχαρη
ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ				
Ονομαστική	οι	γραμμές	λύπες	ζάχαρες
Γενική	των	γραμμών	λυπών	
Αιτιατική	τις	γραμμές	λύπες	ζάχαρες
Κλητική	–	γραμμές	λύπες	ζάχαρες

Κάνε τώρα τις ασκήσεις **11** και **12** στις σελίδες 11 και 12 του **Τετραδίου Εργασιών**.

Αύριο Ανθολόγιο

55

Άσκηση 11

Τι ωραία που είναι τα παιχνίδια! Μπορούμε να παίξουμε ακόμη και με τις λέξεις. Συμπλήρωσε τις παρακάτω προτάσεις όπως στο παράδειγμα.

- ❖ Τα κεραμίδια της **στέγης** (στέγη) μας είναι χαλασμένα.
- ❖ Ο δυνατός αέρας ξήλωσε τα κεραμίδια από τις **.....σκεπές.....** (σκεπή) όλων των σπιτιών της γειτονιάς μας.
- ❖ Οι **.....όχθες.....** (όχθη) του ποταμού Στρυμόνα πλημμυρίζουν συχνά.
- ❖ Στη Χωχαρούπα οι φράχτες των **.....αυλών.....** (αυλή) ήταν κόκκινοι.
- ❖ Φυλάω τα γραμματόσημα της συλλογής μου σε ειδικές **.....θήκες.....** (θήκη).
- ❖ Περάσαμε τη νύχτα στο καταφύγιο της ψηλότερης **.....κορυφής.....** (κορυφή) του Ολύμπου.

11

Ταξίδι στον κόσμο της γλώσσας

Άσκηση 12

Φτιάξε μια ιστορία με τις λέξεις δίπλα και γράψε τη στο τετράδιό σου.

συνταγή πηγή ζέστη
άνοιξη δύση

Διάβασε αυτά που γράφει ο πίνακας και σημείωσε τι έμαθες.

Έμαθα...	Πολύ καλά ●	Αρκετά καλά ●
Έμαθα να γράφω λεζάντες για φωτογραφίες και εικόνες.		
Έμαθα να περιγράφω ένα αντικείμενο ή έναν χώρο.		
Έμαθα λέξεις για τα χρώματα και τα σχήματα.		
Έμαθα να αναγνωρίζω λέξεις που δηλώνουν έναν ήχο.		
Έμαθα τα επιρρήματα που φανερώνουν τον τόπο.		
Έμαθα το αόριστο άρθρο.		
Έμαθα να κλίνω τα θηλυκά ουσιαστικά σε -η.		

Τα ελληνάκια

Σε κάποιο νησί για χρόνια αφέντης ήταν ο Αγάς* και έκανε ό,τι αυτός ήθελε. Οι Έλληνες κάτοικοι έπρεπε να τον υπακούν, να του δίνουν μερίδιο από τη σοδειά χωρίς κανείς να τολμά να μιλήσει. Γι' αυτό πολλά παλικάρια ξενιτεύονταν στα καράβια. Ανάμεσά τους κι ο Γιώργης. Όταν γύρισε μετά από καιρό, βρήκε το χωριό άδειο και το Παγόني, το αγαπημένο πουλί της αδελφής του της Μαρίας, άρχισε να του διηγείται τι έγινε την Κυριακή, που γίνονταν οι γάμοι της Παγώνας και του Γιάννου.

Είχε πια νυχτώσει, αλλά το γλέντι συνεχιζότανε και θα συνεχιζότανε για πολύ ακόμα. Ο γαμπρός κι η νύφη χόρευαν τον πρώτο το συρτό. Μετά χόρευαν κι όλοι οι καλεσμένοι. Η Μαρία κι οι φίλες της τραγουδάγαν για την ομορφιά της νύφης. Το τουμπελέκι, το ούτι, το κλαρίνο συνόδευαν το χορό και το τραγούδι. Κι εκεί που όλα ήταν χαρούμενα, φάνηκε ο Αφέντης ο Αγάς με τους δικούς του. Συνηθισμένος να κάνει ό,τι θέλει, φώναξε:

– Κρασί και μεζέ για τα παλικάρια μου. Κι εσύ Μαρία, σήκω να χορέψουμε!

Όλοι πάγωσαν. Τέτοια προσβολή! Η Μαρία δεν τα 'χασε και με σταθερή φωνή του είπε:

– Δε χορεύω με το ζόρι!

Αυτό ήτανε. Η συνοδεία του Αφέντη του Αγά σήκωσε τα όπλα, οι δικοί μας τράβηξαν τα σπαθιά...

Του Γιώργη τα χείλια τρέμανε απ' το κακό του...

– Αρκετά! φώναξε και τράβηξε το σπαθί του. Τώρα θα δει!...

– Μη! Του φώναξαν οι άλλοι και τον κράτησαν σφιχτά απ' τα χέρια.

– Αφήστε με! Αρκετά πια με τον Αφέντη τον Αγά!

– Δεν έχει νόημα, Γιώργη, του είπαν οι άλλοι. Είμαστε λίγοι κι είναι πολλοί.

– Δεν είμαστε πια λίγοι, είπε ο Γιώργης. Και στ' άλλα τα χωριά το 'χουν αποφασίσει. Οι δικοί μας πού είναι τώρα;

* Αγάς: αξιωματούχος των Τούρκων

– Οι ανήμποροι πήγανε σ’ άλλα χωριά πιο ήσυχια. Οι νέοι βγήκαν στο βουνό*, είπε το Παγόνι.

– Εμπρός, λοιπόν, για το βουνό!

Είχε ξεμυτίσει ο ήλιος απ’ την ανατολή, όταν έφτασαν στους πρόποδες του βουνού. Όλα ήταν ήσυχια. Τίποτε δε φαινόταν, τίποτε δεν ακουγόταν... και ξαφνικά... κοκκίνισε το βουνό απ’ τα φεσάκια* και μια ελληνική σημαία ξεδιπλώθηκε.

– Καλύτερα μιας ώρας ελεύθερη ζωή παρά σαράντα χρόνια σκλαβιά και φυλακή!

Ήταν κοριτσίστικη φωνή, που το είπε, αλλά αρκετά δυνατή για να καταλάβει ο Γιώργης τη φωνή της Μαρίας. Με φτερά στα πόδια ανέβαιναν τώρα το βουνό, να ενωθούν με τους άλλους.

Ήταν 22 Μαρτίου του 1821.

Ευγενία Φακίνου

Δραστηριότητες

Την ιστορία αυτή την έγραψε η Ευγενία Φακίνου παρατηρώντας λαϊκά κεντήματα. Γράψε και συ τη δική σου ιστορία παρατηρώντας το παρακάτω κέντημα.

Μιπατανία (κεντητό σκέπασμα κρεβατιού) από την Κρήτη

* **βγήκαν στο βουνό:** ανέβηκαν στο βουνό για ν’ αντισταθούν στον αγά

* **φεσάκια:** καπέλα που φορούν οι τσολιάδες